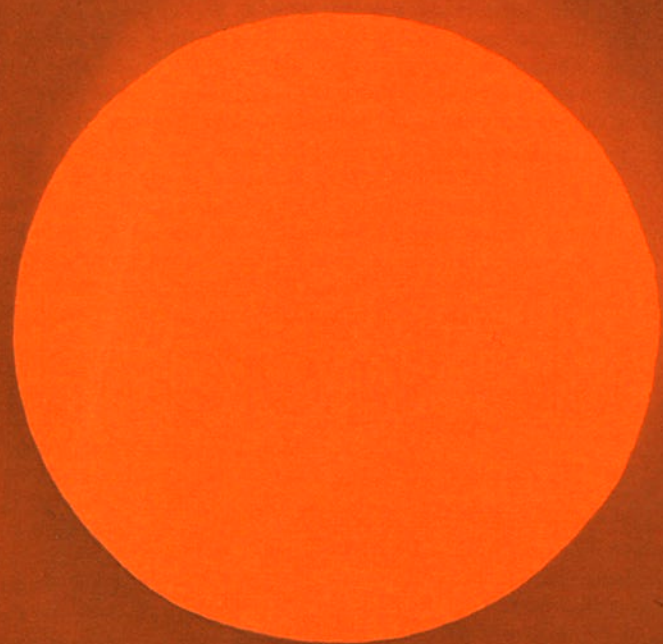

LEMURIA

uitgave van het meditatiecentrum 'de kosmos'

12

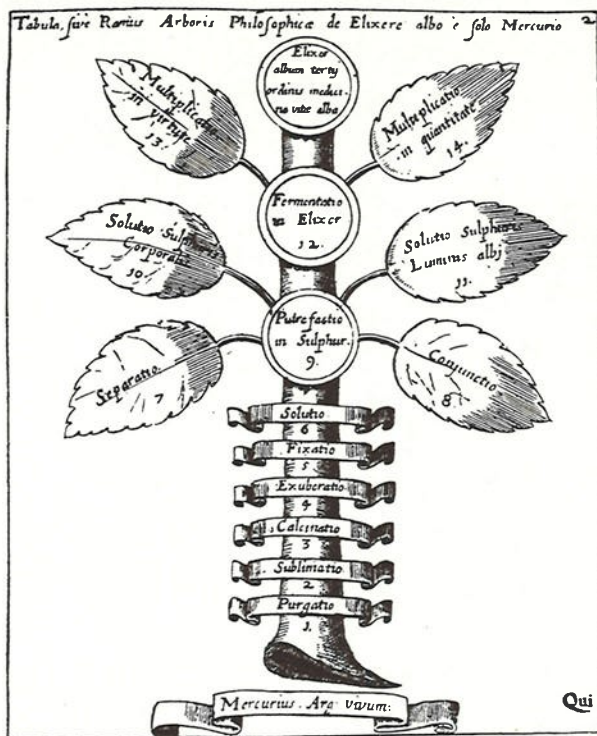
de steen
der wijzen

de steen der wijzen

Dit blad is opgedragen aan alle zoekers naar de STEEN DER WIJZEN, de waarheid in ons. Want door de macht over ons innerlijk te ontwikkelen, zullen de poorten der hemelen zich openen en hun heerlijk vuur uitstorten. De steen der wijzen is niet het bedenkensel geweest van enkele dwaze alchemisten uit de middeleeuwen, het is het inzicht in de transmutatie van onszelf, waarin het contact met de hogere werelden ontdekt wordt; in de oudheid bekend en het enig doel der mystici, magiërs, poëten en wijsgeren.

“De Steen der Wijzen is, vóór alles, de schepping van de mens door zichzelf, d.w.z. de algehele verovering, die hij maakt van zijn vermogens en zijn toekomst; vooral is het de volkomen vrijmaking van zijn wil, die hem de algemene heerschappij verzekert over De Zoth en het gebied van het magnetisme, d.w.z. volkomen macht over de universele magische kracht.”

Eliphas Levi

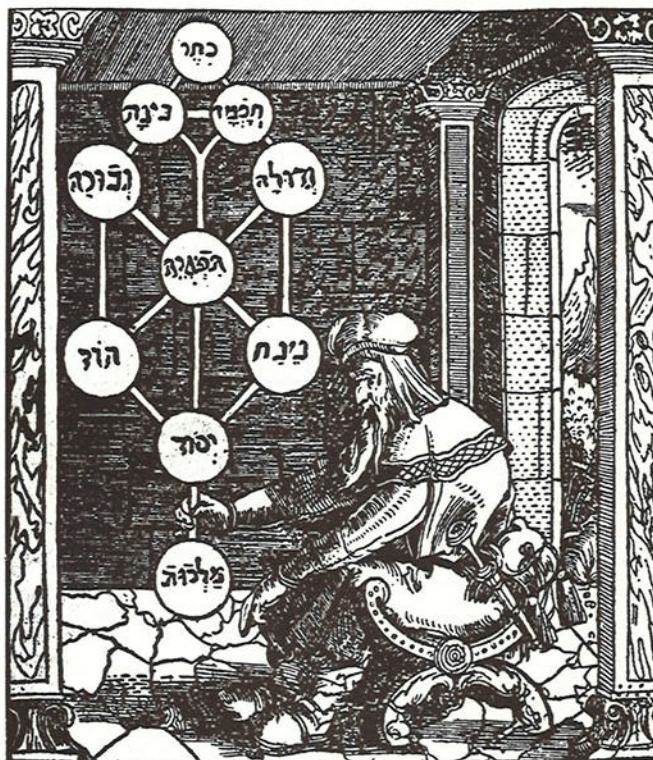

tabula smaragdina

In de smaragd-tafel van Hermes wordt geopenbaard hoe het Grote Werk volbracht moet worden. Deze geheimzinnige tekst is één van de belangrijkste fundamente van de westerse, esoterie; het is dan ook duidelijk, dat slechts de innerlijke blik de betekenis ervan zal kunnen ontsluiten. Hieronder volgt de vertaling.

TABULA SMARAGDINA

- 1 – Waarachtig, zeker en zonder twijfel.
- 2 – Wat beneden is, is zoals wat boven is en wat boven is, is zoals wat beneden is; om de wonderen van éne zaak te volbrengen.
- 3 – Zoals alle dingen uit één en door de bemiddeling van een énige voortgekomen zijn, zo worden ook alle dingen uit dit éne door aanpassing geboren.
- 4 – Zijn vader is de zon, en zijn moeder is de maan; de wind droeg het in zijn buik, en zijn voedster is de aarde.
- 5 – Het is de vader van alle wonder-werken der ganse wereld.
- 6 – Zijn kracht is volkomen wanneer het in aarde wordt veranderd.
- 7 – Scheidt de aarde van het vuur, en het fijne van het grove, zachtjes en met grote voorzichtigheid.
- 8 – Het stijgt op van de aarde naar de hemel en keert weer naar de aarde terug, opdat het de kracht van het hogere en lagere ontvange; zo zult ge het licht van de ganse wereld bezitten en alle duisternis zal u wijken.
- 9 – Dit is de kracht aller krachten, want het overwint al het fijne en doordringt al het vaste.
- 10 – Aldus wordt de kleine wereld naar het voorbeeld der grote wereld geschapen.
- 11 – Daarom en op deze wijze worden wonderbaarlijke toepassingen bewerkstelligt.
- 12 – En daarom ben ik genoemd: Hermes Trismegistos, want ik heb de drie delen van de wijsheid der gehele wereld. Volleindigd is wat ik van het werk der zon gezegd heb.

de kabalalah

geen scheiding tussen transcendentale en erotische liefde

Bij vele, zelfs gevorderde, bestudeerders van religieus-natuurfilosofische wegen en systemen blijkt steeds weer onduidelijkheid te bestaan inzake het ware karakter van de Kabalah. Meestal treft men de mening aan; als zou de Kabalah een zuiver intellectueel-analytische gedachtenwereld inhouden. Men meent dan, dat iedere vorm van extatische of zelfs maar gevoelsmatige ervaring – als een stap op weg naar de Verlossing – voor de Kabalist onaanvaardbaar zou zijn. Nu is het niet onbegrijpelijk dat een oppervlakkige bestudering van de Kabalistiche literatuur tot een dergelijke conclusie kan leiden. Het bestuderen van en werken met de Kabalah vraagt nu eenmaal inderdaad om een filosofisch getrainde, analytische geest. Dat dit echter voldoende zou zijn om tot de diepste kern van Kabalistiche Wijsheid te kunnen door dringen is een misvatting en toont een duidelijk onbegrip betreffende haar ware aard. Volgens deze conclusie nl. zou de Kabalah niet méér omvatten dan een vrij ontoegankelijke kosmogonie waarvan men slechts de terminologie dient te beheersen om haar – als een technische handleiding tot Verlossing – te kunnen hanteren. Zij, die deze mening zijn toegedaan, hebben echter een zeer belangrijk aspect over het hoofd gezien en wel: het uitgangspunt, het fundament van de gehele Kabalistiche Leer, de LIEFDE. Van Liefde getuigt de keten van Kabalisten; vanaf de oudheid tot heden terug te vinden in hun neergeschreven werken. De Chassidische Rabbi Zwi Elimelech van Dynow (in Polen) gestorven in 1841 stelde: In de Hemel is een Hal, die “de Hal der Liefde” heet. Uit deze Hal (symb. voor de Heer der Wereld) vloeit een ononderbroken stroom van LIEFDE naar de wereld. Daarom heeft de mens de opdracht om de Liefde (in ál haar aspecten) te heiligen. Wie kan dit volbrengen? Hij, die uit zijn Liefde tot de ALOMVERTEGENWOORDIGDE (Ahawat ha-Sjem) en zijn Liefde tot de Mens (Ahawat ha-Adam) een Jichoed – een Eénheid – weet te scheppen. Zijn Liefde zal gelijk zijn aan de Liefde in de Hemelse Hal. Hij, die deze Hoogste en Heiligste taak in de wereld verricht is een Priester en Werker in het Heiligdom der Liefde. De Kabalist ziet het universele gebeuren, de gang van de werelden op de weg naar Verlossing, als een “Goddelijk Liefdesdrama” waarvan hij de handelingen leert kennen in het Boek B’rasjieth (Genesis). Uit dit boek (en de daarop volgende drie Boeken van Mozes) leert de Kabalist, hoe de Heer der Heerlijkheid, de Koning der Wereld met niet-aflatende Liefde wacht op de terugkeer van Zijn Bruid “Malkah” – de Schepping. Zij is van hem verwijderd door “de Val in de diepte der werelden”. Door deze “Val” verblijft Malkah (“de Bruid” of “de Aardmoeder”) in Malkoeth, het Koninkrijk. Pas wanneer Malkah zal opstijgen om terug te keren in de armen van haar Goddelijke Bruidegom zal er voor de Heer der Werelden en Zijn Schepping een tijdperk van totale Vreugde in Zijn Alomvattende Liefde aanbreken. Maar helaas, in het denken en doen van de mens weerspiegelt zich het Goddelijk Lot. De mens is immers naar zijn afspiegeling geschapen? In B’rasjieth lezen we: Wajòmer Elohiem na’Aseh Adam betsalmènœ kidmoetènœ – De Elohiem spraken: wij zullen een mens maken – naar ons beeld en in overeenstemming met ons. Daardoor heeft de mens, door zijn denken en handelen, een grote werking op de terugkeer van “de Bruid” – de “Weg tot Verlossing”. Hij kan de hereniging van “de Bruid” in de armen van haar “Goddelijke Bruidegom” bespoedigen of vertragen. Hieruit moge reeds blijken dat Liefde het belangrijkste aspect van de Kabalistiche Leer moet zijn. De Kabalist maakt daarbij geen onderscheid tussen de erotische, menselijke Liefde en de Grote, Heilige transcendentale Liefde gezien een van de belangrijkste Kabalistiche stellingen: “Zo boven, zo beneden”. Hij is van mening dat een extatische erotische Liefde tussen een man en een vrouw, die tot een ware vereniging leidt, in het transcendentale haar hogere afspiegeling heeft. Dit is een bijdrage op de weg naar Verlossing. In het Sefer ha-Sohar (Boek III, pag. 81a) zegt Rabbi Abba: In “Heilig zult ge zijn, want

heilig ben Ik, de Zijnde, uw God” (Lev. 19.2) is de gehele Leer omschreven. Het is een waarlijke afdruk van de “Zegelring” (de Waarheid). Hier laten de Verheven Geheimen der Leer zich weer vinden. Want wanneer de Wijzen bij dit hoofdstuk komen, verheugen zij zich en spreken: Kom en zie! De Koning der werelden rust slechts op hem, die Hem toegedaan is. Daarom woont de Heilige, gezegend is Hij, slechts in hen die – zoals Hij – EEN zijn. Wanneer de mens zich vervolmaakt door de Hoge Heilige taak om EEN te zijn dan rust Hij in die Eenheid. En wanneer wordt de mens EEN genoemd – Wanneer de man en de vrouw zich in Siwoega (liefdesomarming) bevinden. En kom en zie! Op het tijdstip dat de mens – man en vrouw – zich in Siwoega overgeeft en er op let, dat zijn gedachten geheiligd zijn dan is hij Volkomen, zonder smet, en wordt dan EEN genoemd. Daarom zal de man de vrouw vreugdig stemmen in elk uur dat zij, met hem, EEN Wil is. Beiden moeten hun verenigde gedachten op de Eenheid afstemmen. Zoals wij (uit de Talmoed) geleerd hebben: Wie geen vrouw heeft is slechts een helft. Wanneer echter, de man en de vrouw zich verenigen dan worden zij Een Lichaam – Een Lichaam en Een Ziel – dan is “de mens” EEN als in zijn oorsprong.

Een dergelijke ontmoeting ziet de Kabalist als een “Goddelijke” schikking waarbij gedachten van sociale orde, jurisprudentie en andere maatschappij-gebonden vooroordelen hem vreemd zijn. De vrije “Wil” is slechts bepalend. Hieruit volgt, dat de Kabalist de mening is toegedaan dat de mens óók met al zijn driften God kan dienen, vermits dit geen vlucht in het grofstoffelijke is. Niets is in de Kabalah Heiliger dan de geslachtelijke vereniging omdat B’rasjieth leert dat dit zijn oorsprong was. We lezen daar: Wajivra Elohiem et ha-Adam (Toen schiep God de mens)..... bara’oto, zakbar oenekévah Bara’otam (mannelijk en vrouwelijk heeft Hij hem geschapen).

De Eenwording van het mannelijke en vrouwelijke aspect is in het transcendente een geestelijke Eenwording. Het is een aanroep tot de Allerhoogste om zich met Zijn Bruid – de Schepping – te herenigen. Daarom maakt de Kabalistiche Leer geen scheiding tussen de erotische-lichamelijke Liefde en de geestelijke-transcendente Liefde: indachtig de stelling “Zo boven, zo beneden”. De kabalist weet dat dit de schepper niet welgevallig is. Aleister Crowley, de laatste – zo dikwijls verguisde – grote Magiër toonde zich een kenner van de Kabalistiche Leer toen hij stelde: “Do what thou wilt shall be the whole of the Law” maar “Love is the Law, Love under Will”.

Gaul Zarten

henri bergson

Eén van de belangrijkste gebeurtenissen, die zich in het leven van de mens kan voordoen, is het moment van rust en bezinning, waarin hij zich bewust wordt van de beperktheid van zijn verstandelijke en uiterlijke vermogens; in de flits van het inzicht daagt een besef van innerlijkheid. Hij vraagt zich af wat hij in waarheid is en tegelijkertijd wordt een grens overschreden; het blijkt 'm, dat het uiterlijke en alle wetenschappen van de zichtbare wereld — hoe verfijnd ook — geen antwoord kunnen geven op deze vraag, een vraag die eerder een stromende kracht dan een intellectueel probleem is. Tevens wordt het besef geboren van een nieuw vermogen tot ervaring, dat het wezen der dingen doordringt; het vage bewustzijn van een onzichtbaar zijn ontwaakt. En dit alles — en nog veel meer — gebeurt in een ondeelbare seconde, nee, in een moment waarin de alledaagse tijd stilstaat.

Dit wezenlijke moment van bewustwording, waarin de mens zich als herboren gevoelt, komt nergens zo sterk als in de filosofie van Henri Bergson tot uitdrukking. De innerlijke strijd, waarin men zich van oude waarden en gefixeerde kennis bevrijdt, de vreugde over de geboorte van het ene inzicht en de heldere poëtische verwoording van dit nieuwe leven — dat is de samenvatting van het filosofische proces, in principe te fragiel en verheven om te begrijpen, maar — hoe paradoxaal het ook moge klinken — niettemin voor het scheppende denken toegankelijk.

H. Bergson (1859-1941) wordt terecht beschouwd als één van de meest oorspronkelijke en grootste denkers, die de westerse filosofie heeft opgeleverd.

Hij was een bescheiden mens en een hard werker; van zijn persoonlijke leven weten wij maar weinig. In een taalgebruik dat aan het geniale grenst en niet het loodzware heeft, dat de meeste filosofie kenmerkt en ontoegankelijk maakt, getuigt hij van een diepe schouw in de waarheid. Bergson heeft gestreden tegen het westers intellectualisme, in een tijd waarin materialisme en positivisme de boventoon voerde; toch verliest hij niet de zin voor de realiteit. Het is juist de positieve band tussen het wetenschappelijke bewustzijn en de meditatief-intuïtieve visie, die Bergson's oeuvre nog steeds zo wezenlijk doet zijn voor de huidige westerse mens. Zonder dat we ons hoeven te dwingen in een voor ons wezensvreemde houding van kontemplatie en afkeer van de wereld, kunnen we via de weg, die Bergson ons wijst, een inzicht ontwikkelen in de verborgenheden van ons bestaan.

Centrale begrippen in deze filosofie, die de omwenteling van het denken en de bewustwording van het "éne" inzicht aan de oppervlakte brengen, zijn de "durée", het "élan vital" en de "Intuition". Het eerste — de duur — is de uitdrukking van de innerlijke Tijd, die een vrij en continu worden is en niet, zoals de uiterlijke tijd van het horloge, een dood en dwangmatig geheel van afzonderlijke, verstandelijke momenten; het meetbare, kwantitatieve wordt overwonnen door het inzicht in het kwalitatieve. Het tweede is het begrip voor de levensstroom, het onzichtbare Leven dat alomtegenwoordig is, of juist, dat niet door de ruimte bepaald en beperkt wordt en niet door de stof tot stilstand gebracht kan worden; dit is de kracht achter alle natuurlijke en spirituele schepping. Het inzicht in het Leven, dat noch een abstraktie, noch een uiterlijk-biologische bepaling is, maar pas in de meditatieve beleving tot het bewustzijn doordringt, deze scheppende kracht van het ganse universum, is het centrale thema en uitgangspunt van Bergson's filosoferen. En het is de "intuition philosophique", die niet minder dan een samadhi is, waarin men zichzelf als altijd-durend Nieuw aanschouwt, waarin het "moi fondamental" bewust wordt. Dit is een inzicht waar het verstand, dat slechts kan teruggrijpen op het oude en abstrakt-gekonserveerde, niet meer bij kan. Een ervaren van de Totaliteit, van het één-zijn-niet een gedachte maar een levende eenheid — dat is de eindeloze strekking van deze Zelf-bewustwording, die de mens boven zichzelf doet uitstijgen. Ja, de werkelijkheid blijkt één groot, levend organisme; de dode en meetbare wereld van het verstand wordt ontsluit als schijn., de alledaagse werke-

lijkheid boet aan werkelijkheid in.

L'intuition est l'esprit même et, en un certain sens, la vie même": de intuïtie is de geest zelve en, in zekere zin, het leven zelf.

Veel zou er over deze wijsbegeerte nog te zeggen zijn, maar wijzer is het het oeuvre zelf te bestuderen en tot een innerlijk goed te maken — want niemand heeft dit mysterie beter tot uitdrukking gebracht dan Bergson. En dan leren we deze Bron van spiritualiteit en vitaliteit in onszelf te ontdekken en tot ontplooiing te brengen. Daarom volstaan we met deze kleine inleiding tot een groot werk.

de filosofische intuïtie

henri bergson

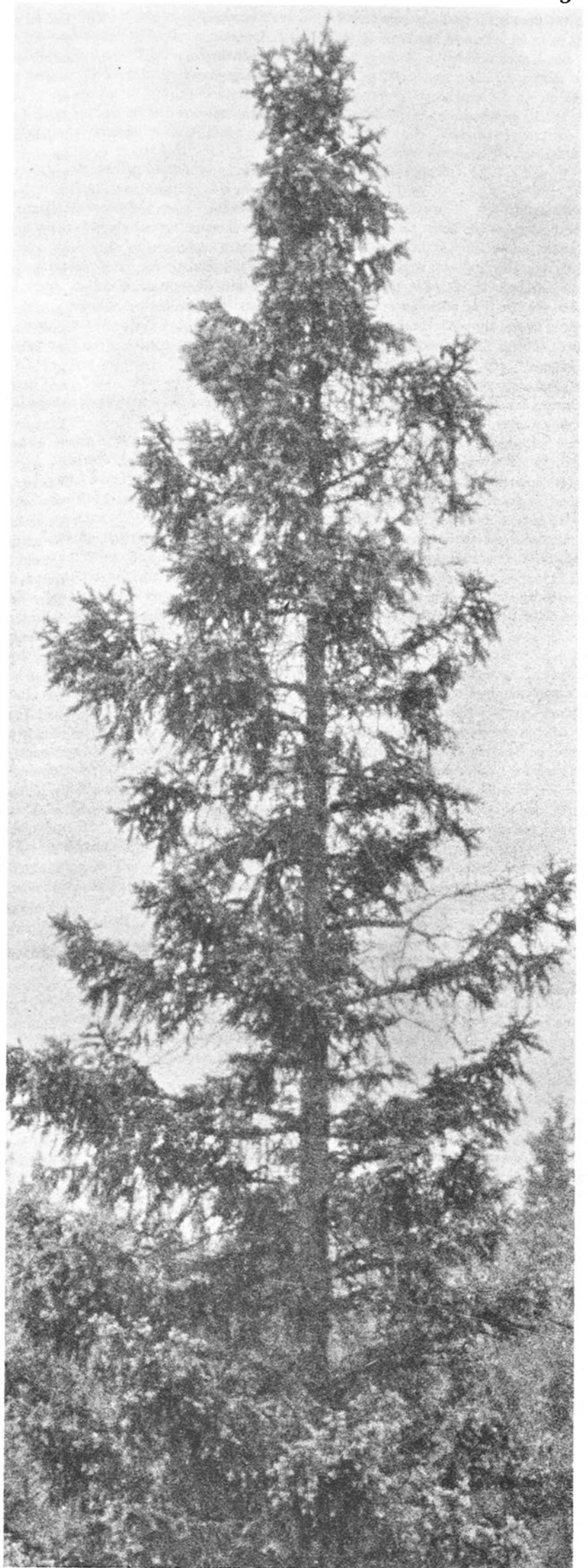
(wegens ruimte-gebrek een verkorte vertaling)

Gaarne wil ik u enige gedachten over het filosofisch denken voorleggen. Het komt mij voor dat de metafysica op het ogenblik tracht zich te vereenvoudigen, dichter tot het leven te naderen. Ik geloof dat zij gelijk heeft, en dat wij in die richting moeten werken. Maar ik geloof niet, dat wij daarmee een revolutionaire daad begaan. Wij zullen ons beperken tot het leven van de meest geëigende vorm aan datgene, wat de grondslag van alle wijsbegeerte is — ik bedoel van alle wijsbegeerte, die zich volkomen bewust is van haar functie en haar bestemming. Want — de ingewikkeldheid van de letter moet de enkelvoudigheid van de geest niet aan onze blik onttrekken. Wanneer men alleen rekening houdt met de eenmaal geformuleerde stelsels, met de synthese, waarin zij dan de konklusies der vroegere filosofen en het geheel der verworven kennis samenvatten, loopt men de kans niet meer te zien wat wezenlijk spontaan is in het wijsgerig denken.

Er is een ervaring die allen opdoen die de geschiedenis der wijsbegeerte doceren, allen die in de gelegenheid zijn herhaaldelijk tot de bestudering van dezelfde stelsels terug te keren en er zodoende steeds dieper in door te dringen. Een wijsgerig stelsel verrijst op het eerste gezicht als een voltooid bouwwerk van kundige architectuur, waarbij schikkingen getroffen zijn opdat alle problemen er gemakkelijk woonplaats in vinden. Wij gevoelen, als wij het in deze vorm beschouwen, een esthetische vreugde, die versterkt wordt door de voldoening van de kenner. Niet alleen vinden wij hier inderdaad orde in samengesteldheid (een orde, die wij soms met genoegzaam aanvullen terwijl wij haar beschrijven), maar wij smaken ook de voldoening te weten vanwaar de bouwstoffen komen en hoe de bouw is uitgevoerd. In de problemen die de wijsgeer heeft gesteld, herkennen wij de vraagstellingen, die de wereld om hem heen beroerden. In de oplossingen die hij ervan geeft, menen we de elementen van voorafgaande of gelijktijdige denkwijzen terug te vinden, geordend of uit het verband gelicht, maar nauwelijks veranderd. Een bepaalde zienswijze zou déze hem aan de hand hebben gedaan, een andere werd hem door génen geleverd. Met wat hij heeft gelezen, gehoord en geleerd, zouden wij ongetwijfeld het grootste deel kunnen rekonstrueren van wat hij heeft opgebouwd. Wij zetten ons dus aan de arbeid, gaan tot de bronnen terug, vergelijken en bepalen de invloeden, stellen de overeenkomsten vast, om tenslotte in het systeem te zien wat wij erin zochten: een meer of minder oorspronkelijke synthese van de ideeën te midden waarvan de denker geleefd heeft.

Maar een dikwijls herhaald contact met het denken van de meester brengt ons, langs een geleidelijk diepere indringing, tot een geheel andere mening. Ik beweet niet dat de vergelijkingsarbeid, waarmee wij ons hadden beziggehouden, verloren tijd is geweest. Zonder deze voorafgaande poging om een denksysteem te rekonstrueren met wat het niet is en het te verbinden aan wat er omheen was, zouden we misschien nooit benaderen wat het werkelijk is, want de menselijke geest is aldus ingericht: hij begint het nieuwe niet te begrijpen, voordat hij alles geprobeerd heeft om het tot het oude terug te brengen. Maar naarmate wij meer trachten ons in het denken van de wijsgeer te nestelen in plaats van er omheen te lopen, zien wij zijn systeem zich omvormen. Eerst wordt het minder ingewikkeld. Daarna schuiven de delen in elkander. Tenslotte trekt alles zich tot één punt samen, waarvan wij voelen dat wij het hoe langer hoe dichter zouden kunnen naderen, hoewel wij de hoop moeten opgaven het ooit te bereiken. In dit punt is iets eenvoudig, oneindig eenvoudigs, zo buitengewoon eenvoudig dat het de denker nooit gelukt is het te zeggen en daarom heeft hij zijn hele leven gesproken. Hij kon niet onder woorden brengen, wat hij in zijn geest had, zonder dat hij de noodzaak voelde zijn formulering te verbeteren, daarna zijn verbetering te verbeteren: en zo, van de ene theorie naar de andere, zich steeds verbeterend, terwijl hij meende zichzelf aan te vullen, heeft hij niets anders gedaan dan door een complicering, die een volgende opriep en door de ene uitweiding na de andere, met een toenemende benadering de eenvoud van zijn oorspronkelijke intuïtie weergegeven. Heel de ingewikkeldheid van zijn stelsel, die tot in het oneindige zou kunnen doorgaan, is dus niets anders dan de onderlinge onmeetbaarheid tussen zijn zuivere intuïtie en de middelen waarover hij beschikte om haar uit te drukken.

Welke is deze intuïtie? Als de denker haar niet heeft kunnen formuleren, zal het ons zeker niet gelukken. Maar wat wij zullen kunnen grijpen en vastleggen, is een bepaald beeld dat bemiddelt tussen de eenvoud van de concrete intuïtie en de gecompliceerdheid van de abstrakties, die haar weergeven; een vluchtend, verdwijnend beeld, dat wellicht onopgemerkt in de geest van de denker waart, hem als zijn schaduw volgt langs de slingerpaden van zijn denken en dat, als het niet de intuïtie zelf is, haar dichter benadert dan de begripsmatige uitdrukking die noodzakelijkerwijs symbolisch is en waartoe de intuïtie haar toevlucht moet nemen om "verklaringen" te leveren. Laten wij deze schaduw eens goed bekijken; dan zullen wij de houding raden van het lichaam, dat haar afwerpt. En indien wij ons inspannen deze houding na te bootsen, of liever, ons erin te voegen, zullen we, voorzover dat mogelijk is, zien wat de denker heeft gezien. Wat dit beeld in de eerste plaats kenmerkt is het vermogen van negatie, dat het in zich draagt. Ge herinnert u hoe de demon van Socrates te werk ging: hij hield de wil van de wijsgeer op een gegeven moment tegen en belette hem te handelen, maar dan dat hij voorschreef wat hij doen moest. Het komt mij voor, dat de intuïtie zich in speculatieve zaken dikwijls gedraagt als de demon van Socrates in het praktische leven; het is tenminste onder deze vorm, dat zij voor het eerst optreedt; onder deze vorm ook gaat zij voort haar duidelijkste uitingen te geven: zij verbiedt. Met betrekking tot algemeen aangenomen ideeën, stellingen die zonneklaar schenen, beweringen die tot dat ogenblik voor wetenschappelijk waren doorgegaan, fluistert zij de denker het woord Onmogelijk toe! Onmogelijk, zelfs wanneer de feiten en de gronden u schenen op te wekken te geloven dat dat mogelijk, werkelijk en zeker is. Onmogelijk, omdat een bepaalde ervaring, vaag misschien maar beslissend, u door mij zegt, dat zij onvereenigbaar is met de feiten die men aanvoert en met de gronden die men opgeeft, en dat derhalve die feiten slecht zijn waargenomen en die redeneringen onjuist zijn. Welk een wonderlijke kracht is dit instinctief vermogen van ontkenning! Hoe komt het, dat het niet eerder de aandacht van de geschiedschrijvers der filosofie heeft getrokken? Is het niet duidelijk, dat de eerste stap van de denker hierin bestaat om, terwijl zijn denken nog weifelt en er nog niets definitiefs in zijn stelsel is, bepaalde dingen beslist te verwerpen? Later zal hij verandering kunnen brengen in wat hij zal beweren, maar hij zal niet veranderen in wat hij ontkent. En als hij verandert, wat hij beweert, zal dat nog zijn krachtens het vermogen van ontkenning, dat immanent is aan de intuïtie of aan het beeld daarvan. Hij zal zich hebben laten gaan in het traag afleiden van consequenties volgens de regelen van een rechtlijnige logica; en dan plotseling ervaart hij tegenover zijn eigen bewering hetzelfde ge-

voel van onmogelijkheid, dat hem eerst tegenover de bewering van een ander bekropen had. Daar hij inderdaad de kromme van zijn denken verlaten heeft om rechtuit de tangens te volgen, is hij buiten zichzelf getreden. Hij treedt in zichzelf terug als hij bij de intuïtie terugkeert.

Dit verlaten en terugkeren vormt de zigzaglijnen van een stelsel, dat "zich ontwikkelt" d.w.z. dat zich verliest, zich her vindt en zichzelf eindeloos verbetert.

Zonder twijfel zijn de problemen, waarmee de denker zich heeft beziggehouden de problemen, die in zijn tijd aan de orde waren; de wetenschap die hij gebruikt heeft, of waarop hij kritiek heeft uitgeoefend, was de wetenschap van zijn tijd; in de theorieën die hij uiteenzet zal men, als men ze opzoekt, de ideeën van zijn tijdgenoten en voorgangers terugvinden. Hoe zou het anders kunnen? Om het nieuwe te doen begrijpen is het nodig het uit te drukken in de termen van het oude. Maar het zou een eigenaardige misleiding zijn, datgene voor een genererend element van het systeem te houden, dat er niet meer dan de uitdrukkingswijze van was. Dit is de eerste dwaling waaraan wij ons blootstellen, zoals ik zojuist zei, als wij de bestudering van een stelsel ter hand nemen. Zoveel gedeeltelijke overeenkomsten treffen ons, zoveel gelijkenissen schijnen zich op te dringen, zo talrijke, zo dringende beroepen worden op ons vernuft en onze kennis aan alle kanten gedaan, dat wij in de verleiding komen het denken van de meester te rekonstrueren met brokstukken van hier en daar ontleende denkbeelden, op gevaar af hem daarna te prijzen, omdat hij een schoon mozaïek tot stand gebracht heeft — waartoe wij zojuist zelf bewezen hebben in staat te zijn. Maar de illusie duurt niet lang, want we bemerken weldra, dat daar, waar de filosoof reeds beweerde dingen schijnt te herhalen, hij ze op zijn manier denkt. Wij zien dan van de rekonstruktie af, maar gewoonlijk om in een nieuwe dwaling terecht te komen, die ongetwijfeld minder ernstig dan de eerste, maar hardnekkiger is. Wij stellen ons het denksysteem — zelfs als het dat van een groot geleerde is — gaarne voor als het uitvloeisel van de vroegere wijsgerige systemen en als "een moment in een evolutie". Zeker, we hebben niet meer helemaal ongelijk, want een filosofie lijkt meer op een organisme dan op een samenvoeging en het is nog beter te spreken van een evolutie dan van een samenstelling.

Maar deze nieuwe vergelijking, behalve dat zij aan de geschiedenis van het denken meer continuïteit toeschrijft dan deze werkelijk bezit, heeft het bezwaar dat zij onze aandacht op de uitwendige gekompliceerdheid, van het systeem gevestigd houdt en op wat het oppervlakkig bezien aan voorspelbaars heeft, in plaats van ons te vragen de vinger op het nieuwe en op de eenvoud van de inhoud te leggen. Een denker, die die naam waardig is, heeft nooit meer dan één ding gezegd; en dan nog heeft hij meer gepoogd dit te zeggen, dan dat hij het werkelijk gezegd heeft. En hij heeft slechts één ding gezegd, omdat hij maar één punt gezien heeft; en dan nog was het minder een visie dan wel een aanraking; dit contact heeft een impuls geleverd, deze impuls een beweging en als deze beweging, die als het ware een bepaalde werveling van een bepaalde bijzondere vorm is, slechts voor onze ogen zichtbaar wordt door wat zij op haar weg verzameld heeft, is het niet minder waar, dat andere stofdeeltjes evengoed opgewaaid hadden kunnen worden en het nog dezelfde werveling zou zijn geweest. Zo is een denken, dat iets nieuws aan de wereld brengt, wel genoodzaakt zich te openbaren via de gereedliggende ideeën, die het op zijn weg ontmoet en in zijn beweging meeneemt; zo treedt het op als betrekking hebbend op het tijdperk, waarin de denker geleefd heeft, maar dat is slechts schijn. De denker zou verschillende eeuwen eerder met zijn systeem hebben kunnen komen en hij zou met een andere wijsbegeerte en een andere wetenschap te doen hebben gehad; hij zou zich andere problemen gesteld hebben, hij zou zich in andere bewoordingen hebben uitgedrukt; geen regel wellicht van wat hij geschreven heeft, zou geweest zijn zoals hij is, en toch zou hij hetzelfde gezegd hebben.

Het verband van een wijsgerige beschouwing met vroegere en gelijktijdige filosofieën is dus niet wat een bepaalde opvatting van de geschiedenis der systemen ons zou doen menen. De filosoof neemt geen reeds-bestaande ideeën om die tot een hogere synthese te versmelten of met een nieuw denkbeeld te verbinden. Men zou evengoed kunnen geloven, dat wij, om te spreken, waarden gaan zoeken, die we dan aaneenrijgen door

middel van een gedachte.

In werkelijkheid is het zo, dat er boven het woord en boven de zin iets veel eenvoudigers is dan een zin en zelfs dan een woord, nl.: de betekenis, die minder een gedacht ding dan wel een beweging van het denken is, minder een beweging dan wel een richting. En zoals de aan het embryonale leven gegeven impuls de deling van één oer cel bepaalt in cellen, die zich op hun beurt delen tot het volledige organisme gevormd is, zo brengt de karakteristieke beweging van iedere denkhandeling de gedachte ertoe, door een voortgaande onderverdeling van haarzelf, zich steeds verder over de opvolgende niveau's van de geest te verbreiden, totdat zij dat van het woord bereikt. Daar drukt zij zich uit door een zin, d.w.z. door een groep reeds bestaande elementen; maar zij kan bijna willekeurig de eerste elementen van de groep kiezen, als de andere daarbij maar aanvullend optreden; dezelfde gedachte zet zich even goed om in verschillende zinnen, uit heel verschillende woorden samengesteld, als die woorden onderling maar hetzelfde verband hebben. Dit is de werkwijze van de spraak. En dit is ook de werkwijze volgens welke een filosofie tot stand komt. De filosoof gaat niet van reeds-bestaande ideeën uit, hoogstens kan men zeggen dat hij er bij uitkomt. En als hij erbij uitkomt, is het denkbeeld, dat op deze wijze in de beweging van zijn geest meegenomen is en met nieuw leven beziel, evenals het woord, dat zijn betekenis van de zin ontvangt, totaal niet meer wat het buiten die werveling was. Men zal een dergelijke relatie vinden tussen een wijsgerig systeem en het geheel der wetenschappelijke kennis van het tijdperk, waarin de denker heeft geleefd. Een bepaalde opvatting van de wijsbegeerte wil, dat heel het streven van de denker erop gericht is, in één grote synthese de resultaten van de afzonderlijke wetenschappen samen te vatten.

In werkelijkheid is de filosofie geen synthese van de afzonderlijke wetenschappen en als zij dikwijls het terrein der wetenschap betreedt, als zij soms in een eenvoudiger visie de objecten omvat, waarmee de wetenschap zich bezig houdt, is dit niet door de wetenschap te verdiepen, niet door de resultaten van de wetenschap tot een hogere graad van algemeenheid te brengen. Er zou geen plaats zijn voor twee wijzen van kennen — wijsbegeerte en wetenschap — als de ervaring zich niet aan ons voordeed onder twee verschillende aspecten, enerzijds in de vorm van feiten, die zich naast feiten scharen, die zich vrijwel herhalen, vrijwel laten meten, zich tenslotte ontvouwen in de zin van de onderscheiden veelvuldigheid en van de ruimtelijkheid, en anderzijds in de vorm van het wederzijds in elkander doordringen, dat zuivere duur is, vijandig aan wet en maat. In beide gevallen betekent ervaring bewustzijn, maar in het eerste geval ontplooit het bewustzijn zich naar buiten en veruitwendigt zich met betrekking tot zichzelf, precies in de mate waarin het aan elkaar uitwendige dingen waarneemt; in het tweede geval treedt het in zichzelf teurg, bezint zich en verdiept zich. Dringt het, zo zijn eigen diepte peilend, dieper door in het inwendige van de stof, van het leven, van de werkelijkheid in het algemeen?

Men zou dit kunnen betwisten, als het bewustzijn zich aan de stof toegevoegd had als iets bijkomstigs, maar wij menen aangehouden te hebben, dat een dergelijke hypothese, al naar de kant vanwaar men haar bekijkt, absurd of verkeerd, met zichzelf in tegenspraak is, of door de feiten weerlegd wordt. Men zou dit ook nog kunnen betwisten als het menselijk bewustzijn, hoewel verwant aan een ruimer en hoger bewustzijn, terzijde was geschoven en als de mens in een hoekje van de natuur moest blijven, als een kind dat straf heeft. Maar neen! De stof en het leven, die de wereld vullen, zijn evenzeer in ons; de krachten die in alle dingen werken, voelen wij in ons; wat het diepste wezen van wat is en wat wordt ook zij, wij zijn eruit gemaakt. Laten wij dan in ons diepste zelf afdalen: hoe dieper het punt is, dat we zullen hebben aangeraakt, des te sterker zal de stoot zijn, die ons naar de oppervlakte terugzendt. Deze aanraking is de filosofische intuïtie, die stoot is de filosofie. Naar buiten gebracht door een stuwung uit de diepte, zullen we de wetenschap weer ontmoeten naarmate ons denken zich zal ontvouwen en in bijzonderheden zal uiteengaan. De filosofie moet zich dus kunnen vormen op de wetenschap, en een voorstelling van zogenaamd intuïtieve oorsprong, die er niet in zou slagen zich delende en haar delen opnieuw delend, de in de buitenwereld waargenomen feiten en de wetten waardoor de wetenschap ze onderling verbindt, te dekken, die zelfs niet in staat zou zijn bepaalde algemene begrippen te verbeteren en bepaalde waarnemingen te herzien, zou pure fantasie zijn; zij zou niets gemeen hebben met de intuï-

tie. Maar anderzijds is het denkbeeld, dat erin slaagt precies tegen de feiten en de wetten in deze verdeling van zichzelf aan te brengen, niet verkregen door een unificatie van de uitwendige ervaring; want de filosoof is niet tot de eenheid gekomen, hij is er van uitgegaan. De arbeid waardoor de filosofie zich de resultaten van de positieve wetenschap schijnt eigen te maken, evenals de werkzaamheid in de loop waarvan een filosofie alle brokstukken van vroegere filosofen opnieuw schijnt te verzamelen, is geen synthese, maar een analyse. De wetenschap is het hulpmiddel van de handeling. En de handeling beoogt een resultaat. Het wetenschappelijk verstand vraagt zich dus af wat gedaan zal moeten zijn, opdat een bepaald gewenst resultaat wordt bereikt of meer in het algemeen, welke voorwaarden men zich moet stellen, opdat een bepaald verschijnsel zich voordoet. Zij gaat van een schikking van de dingen naar een herschikking, van de ene gelijktijdigheid naar de andere. Noodzakelijkerwijs verwaarloost zij wat er in de tussentijd voorvalt; of, als zij zich erom bekommert, is het om daarin andere schikkingen te beschouwen, weer andere gelijktijdigheden. Met methodes, die bestemd zijn om het voltooide geheel te grijpen, zou zij niet kunnen indringen in wat wordt, het bewegende volgen, het worden aannemen, dat het leven der dingen is. Deze laatste taak behoort tot de filosofie. Terwijl de geleerde, gedwongen om van de beweging onbeweeglijke beelden te nemen en herhalingen te verzamelen in wat zich niet herhaalt, tevens bedacht op het gemakkelijk verdelen van de werkelijkheid in opeenvolgende niveau's waarin zij zich ontvouwt, teneinde haar aan de handeling van de mens te onderwerpen, genoopt is met de natuur een list te gebruiken, tegenover haar een houding van wantrouwen en strijd aan te nemen, behandelt de filosoof haar kameraadschappelijk. De regel van de wetenschap is die, welke door Bacon gesteld is: gehoorzamen om te bevelen. De filosoof gehoorzaamt noch beveelt, hij zoekt te sympathiseren.

Van dit standpunt uit is ook het wezen der filosofie de geest van de eenvoud. Of we de filosofische geest op zichzelf of in zijn werken beschouwen, of we de filosofie met de wetenschap vergelijken of een filosofie met andere filosofieën, altijd vinden wij dat de gecompliceerdheid aan het oppervlak ligt, de bouw een bijkomstigheid en de synthese schijn is; filosoferen is een eenvoudige handeling.

yoga in praktijk

Yoga, d.i. 's-levens voortschrijdende ontwikkeling naar de universaliteit van bestaan... of de ziel's beweging naar God... heeft vier aspecten: **Jnana Yoga** (Yoga der wijsheid), **Bhakti Yoga** (Yoga der devotie), **Raja Yoga** (Meditatieve Yoga) en **Karma Yoga** (Yoga van het handelen).

In de praktijk adopteert een aspirant één van de vier als de basis van zijn yogische beweging en combineert de essentiële principes van de drie andere om zijn spirituele beweging integraal en perfect te maken. Want, fundamenteel, is er een onderling verband tussen rede, gevoel (emotie), wil en aktie, die de konstitutie van iedere persoonlijkheid bepalen. Dus, als de rede geïntegreerd is, verdiept het gevoel zich, wordt de wil krachtig en is het handelen van iemand meer in evenwicht met zijn evolutie. Geen aspect van de persoonlijkheid kan zich waarlijk ontwikkelen zonder dat alle factoren, die de persoonlijkheid samenstellen, in beschouwing worden genomen.

Binnen het bereik van deze vier fundamentele Yoga's zijn vele sekundaire vormen van Yoga. **Hatha Yoga** is een systeem van psychofysische oefeningen om een "gezond innerlijk (mind) in een gezond lichaam" te bevorderen. **Kundalini Yoga** heeft te maken met de mystieke centra, die geplaatst zijn op verschillende punten van de wervelkolom. Hoewel men in de meditatie op deze centra zich richt op de wervelkolom, zijn ze in

feite gevestigd in het astrale lichaam. **Japa Yoga** is de Yoga, waarin Mantra's of heilige mystieke formules herhaald worden. **Kriya Yoga** is de Yoga van de lichamelijke en mentale zuivering. **Tantra Yoga** is een combinatie van Mantra en Yantra. Mantra bestaat uit gewijde klanken en Yantra legt mystieke diagrammen en vormen voor, waardoor het innerlijk geleid wordt om wijsheid te verkrijgen.

De meeste mensen beschouwen het Innerlijk (de Mind) als een produkt van de hersenen en daarmee aksepteren ze de dood als een deerniswekkend einde van het leven. Yoga steunt deze materiële konceptie van het innerlijk niet. De mind kan zelfs zonder de hersenen en het zenuwstelsel bestaan, omdat het tot een veel subtieler plan behoort dan alle fysieke koncepties van energie zoals elektriciteit, magnetisme, warmte en licht. De hersenen en het zenuwstelsel dienen het doel om mentale energie in een beperkte omstandigheid te doen manifesteren, net zoals lampen elektrische energie in de vorm van licht manifest maken.

De mind heeft de volgende aspecten:

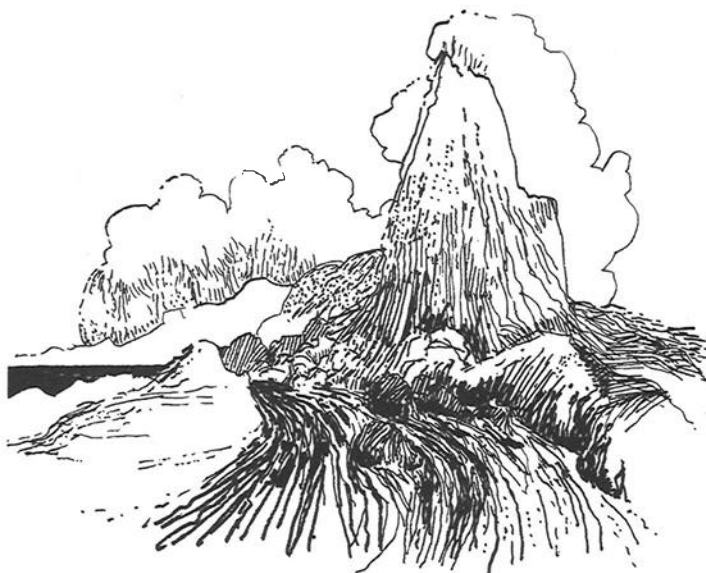
1. **Manas** of bewuste mind is de basis van zintuigelijke gewaarwordingen. Het ontvangt gewaarwordingen van de objekten in de wereld en geeft ze ten beste aan de sfeer van het intellect om ze te herleiden tot begrippen en ervaringen.
2. **Buddhi** (redenerend vermogen of intellect) is een diepere functie van de mind. Het is als een lamp, die de bewuste functies verlicht, en het organiseert. Het is het intellect, dat redeneert, beslist, analyseert en evalueert.
3. **Ahamkara** of ego-principe is die functie van het diepere innerlijk, waardoor men z'n dag tot dag continuïteit gewaar wordt; en waardoor men verscheidene verbindingen en identifikaties aan de objekten van de wereld ontwikkelt.
4. **Chitta** of "mind-materiaal" ("mind-stuff") is de Mind in zijn ongedifferentieerde en eenvoudige vorm. Het is de basis van de meest subtiële indrukken van handelingen en veroorzaakt daarom het geheugen, de herinnering van een ervaring, concentratie van het innerlijk, creatieve verbeelding, en is de basis van alle Yogische disciplines.

De Mind neemt verschillende toestanden aan: **Kshipta** ofwel verwarring, **Mudha** of loomheid, **Vikshipta** of gedeeltelijke concentratie, **Ekagrata** of concentratie, en **Niruddha** ofwel controle.

Yoga stelt zich het controleren en overwinnen van de matte, verstrooide en gedeeltelijk gekoncentreerde toestanden van het innerlijk ten doel, om complete controle en overmeestering van de mentale functies te verwerven. Yoga moet niet beschouwd worden als een weg, die specifiek bedoeld is voor kluizenaars of mystici.

Het is de wetenschap van 't leven en is doelmatig in elk land, in alle omstandigheden onbepaald door enige religie of geloof.

Swami Jyotir Mayananda.

H.P.B.

helena petrovna blavatsky

Het leven van deze opmerkelijke Russische vrouw (1831-1891) werd bepaald door motieven en een wijd veld van belangstelling, factoren die in 1971 een mens zouden brengen tot een kritiese opstelling tegenover de gevestigde instellingen en opvattingen. Na een leven vol wisselvalligheden was zij de leidende kracht bij de oprichting van een organisatie, die de belangstelling voor mystieke en occulte beschouwingen, alsmede voor de principiële gelijkheid en solidariteit van de mensheid wist te wekken.

Helena Gan ("von Hahn" – zo luidde de oorspronkelijk duitse naam van haar familie) groeide op in de familie van een adellijk officier. Haar karakter maakte het haarzelf en haar omgeving niet gemakkelijk in vrede te leven. Op 17-jarige leeftijd "trouwde" zij met een veel ouder man (Blavatsky), waarschijnlijk in de hoop hierdoor vrij te worden haar eigen wegen te kunnen gaan. Na een korte tijd van "samenleven" wist zij aan de macht van haar man en de familie van haar vader te ontkomen, en begonnen haar jaren van zoeken, van omzwervingen en van de meest fantastiese avonturen. Haar hoofddoel was: direkte kennis te verkrijgen betreffende de verschijnselen van spiritisme, van waarzeggerij, van telepathie zaken, die allen haar leven beheersten, en waarvan zij het slachtoffer dreigde te worden.

Deze tijd van omzwervingen, die met enige onderbrekingen een kwart-eeuw duurden, culmineerde in een "opleiding" als "upasika", als "leke-non" door haar "Meester" in Tibet. Uit de aard der zaak heeft H.P.B. – onder deze letters is zij de geschiedenis ingegaan – ons van deze periode slechts spaarzaam gegevens verschaft – wie heeft het recht in de mystiek-ontwikkeling van een ander een nieuwsgierige blik te slaan?!

Over deze "Meester" en de contacten, die H.P.B. al in de vijftiger jaren van de vorige eeuw had, vindt de lezer een studie in "Theosofia" (febr. 1971, blz. 34, van de hand van de heer Spierenburg). De lezer kan, als hij de "intuïtie daarvoor bezit, een beeld van die "Meester" krijgen uit de lektuur van de boeken, die de korrespondentie van deze "Meester" (o.a.) uitgeven.

De omzwervingen brachten H.P. Blavatsky rond de gehele wereld; zij zocht haar wijsheid overal, waar zij maar vermoedde, dat deze te vinden was – bij de Indianen, bij een "heks" in Italië, in India, in Egypte... Zij zocht niet alleen voor zichzelf, maar zij had steeds een open oog voor de politieke en sociale strijd. Zo heeft zij deelgenomen aan de slag bij Magenta, waar de Italianen streden voor hun politieke identiteit en vrijheid (nov. 1867) – zij toonde later nog met enige trots de littekens van de verwondingen, die zij daar opliep...

Zes jaar lang heeft zij in India geleefd (1878-1884). Daar heeft zij nooit onder stoelen of banken gestoken, dat haar sympathie uitging naar de onderdrukte en miskende hindoe's, en niet naar de Engelsen, de koloniale onderdrukkers en het geïmporteerde christendom. Deze opstelling is één van de redenen, dat de europeanen in India niet hebben gearzeld alle vormen van

laster te gebruiken, om haar oprechtheid en eerlijkheid in twijfel te trekken! Dit was ook een van de oorzaken, waarom de "blanken" haar in 1884 in de steek hebben gelaten, en zij India moest verlaten, om er nooit meer voor haar dood in 1891 in terug te keren.

Alvorens haar "occulte" opleiding onder leiding van haar "Meester" voltooid werd, moest zij eerst klaarblijkelijk haar eigen karakter en leven leren beheersen. Zo vertelt haar biograaf, dat zij in 1866 met behulp van die "meesters" zich wist te bevrijden van de bezetenheid door "spoken" en "geesten", waar zij voordien aan leed.

In eind 1870 kreeg een tante van H.P.B. op vreemde wijze een brief in handen gespeeld van de "Meester", waarin deze vertelde, dat H.P.B. binnen 18 maanden van haar verblijf in een ver land zou terugkeren. Inderdaad keerde zij midden 1872 in Rusland terug.

Kort daarop begon haar nieuwe levensfase: zij trad in de openbaarheid als verkondiger van de opvattingen, die zij daarvoor gezocht, gevonden en grondig bestudeerd had.

In 1874/75 probeerde zij in de USA duidelijk te maken, dat vele spiritistische verschijnselen niet door ontlichaamde geesten werden veroorzaakt, maar door vermogens van de mens, die hij nog niet bewust had leren te gebruiken. Met enige medestanders richtte zij de "Theosophical Society" op, die aanvankelijk als een besloten club, als een soort vrij-metselaarsloge was georganiseerd. Na korte tijd liet men de geheimzinnigheid vallen, en werd de zetel van de nieuwe vereniging naar India verplaatst.

H.P.B. was korresponderend sekretaris en hoofdredakteur van het maandblad "The Theosophist". Haar gedragslijn was steeds: bijgeloof en politieke misstanden (o.a. het kaste-systeem!) aan de kaak te stellen, en de werkelijke mystieke en occulte elementen naar voren halen. Dit heeft haar de tegenwerking van orthodoxe christenen en hindoes pijnlijk doen voelen.

Zoals gezegd, werd zij in 1884 door de slappe gedragingen van haar medestanders min of meer gedwongen India te verlaten. Na enige omzwervingen vestigt zij zich te Londen. Haar "meester" had haar de keus gelaten tussen een onmiddellijke, zachte dood en verlossing van een ziek lichaam en de smaad, waarmee zij was en werd overgoten, of nog enige jaren leven om verdere boeken te schrijven en de geesten in Europa te verlichten. Zij koos het laatstgenoemde, en ontwikkelde een fabelachtige werkzaamheid. Zij schreef en publiceerde twee delen van "De Geheime Leer", een inleiding daarop: "De sleutel tot de Theosofie", een boekje met meditatieve gedachten "De Stem van de Stilte". Daarnaast richtte zij nog een tijdschrift op, leidde een "loge" (afdeling), voerde een uitgebreide korrespondentie, leidde daarnaast nog enige meditatie-groepen. Van haar laatste werk "Een theosofisch woordenboek" heeft zij slechts een deel persklaar kunnen maken, de rest is na haar dood uitgegeven.

Haar hoofdwerk is zonder twijfel "De Geheime Leer". Beide delen (wanneer men het na haar dood uitgegeven zgn. derde

deel buiten beschouwing laat), zijn opgebouwd uit fragmenten van geheime werken, die zij bestudeerd had, en die haar verder door haar "Meester" werden voorgehouden bij het schrijven. Naast deze fragmenten van dit boek "Dzyan", vindt de lezer stukken kommentaar daarop, uitleg van H.P.B. en uitvoerige vergelijkingen met de stand van de wetenschap uit de jaren 1887/8. Dit boek van Dzyan alsmede vele van de commentaren daarop gaan terug op oeroude tijden, toen na de val van Atlantis de esoterie werd ingebed in moeilijk begrijpbare symbolische taal, teneinde ons (vijfde of "arische") ras te beschermen tegen misbruiken, die tot de ondergang van Atlantis geleid hadden.

Haar gehele leven werd geleid door de woorden, die zij aan het einde van "De Stem van de Stilte" aanhaalt: "Kan er enig geluk bestaan, wanneer al wat leeft moet lijden? Kunt U zich laten redden terwijl de gehele wereld gilt van ellende"? Gedurende haar leven heeft zij het antwoord "NEEN" in alle vormen herhaald.

J.H. Dubbink

Bronnen: W. Kingsland, "De Ware H.P. Blavatsky" (1928).
H.P. Blavatsky: Collected Writings; dl I, voorwoord (1966).

metafysika

een korte inleiding en bevestiging

Terwijl de yoga de weg van eenwording en zelfbewustwording is, die beheersing en stilte van het innerlijk vooropstelt; en de theurgische magie de hogere werelden doet verschijnen door een intense training van de wilskracht en de Verbeelding – d.i. het vormgevende en scheppende vermogen van mens en kosmos; is de metafysika de weg naar inzicht en wijsheid middels de ontwikkeling van de Rede, volgens haar het hoogste vermogen in de mens.

De spirituele yoga doet afstand van het intellect, en van het ego überhaupt; met deze nietiging van het verstorende brein en in de devotie voor het hogere maakt de ontstane leegte plaats voor een instromende eenheid met het kosmische zijn. Daarentegen doet de ceremoniële magie geen afstand van het ego; in de scheppende inspiratie van het genie verheft ze de individualiteit tot hogere werelden. Zo ook de metafysika, die in het scheppingsproces van het hogere, transcenderende denken de eenheid van mens en kosmos bewustwordt. Het denken is niet stopgezet, maar het Lagere, het aan de materie gebonden denken maakt plaats voor de eenpuntigheid en harmonie van de bovenzinnelijke reflectie. Het ontdekt de begrensdheid van het verstandelijke, zintuiglijk-gebonden denken en de vrije oneindigheid van de scheppende Rede. Primair vraagt de metafysikus zich af: wat is de wereld, de mens en het geestelijk zijn? – dus, wat is er het wezen en de bestaansoorzaak van? En: hoe is dit kenbaar? Het wezen van iets zit er niet in of zweeft er niet boven, want zoiets is nog nooit waargenomen. Het absolute zijn der dingen is dus niet waarneembaar met de zinnen, en evenmin kan het loutere verstand erbij; want dit is het instrument om het zichtbare te hanteren en te doorgronden, en niet het vermogen dat inzicht in het wezen en de betekenis van het zijn krijgt. Kunnen we dat inzicht dan wel krijgen, of berust dat alles – "het hogere", "het wezen", "de Rede", enz. – slechts op fantasie? In het proces van metafysische bewustwording blijkt, dat er wel degelijk vermogens van ervaring en begrip zijn, die het

verstand te boven gaan; dat zo'n metafysisch inzicht niet een vaag gevoel is, maar een veel overtuigender besef van werkelijkheid openbreekt dan de zintuigen het ooit zouden kunnen; en dat deze werkelijkheid niet in of boven de dingen is, maar als het ware de dingen doordringt, vol betekenis en de ruimte transcenderend; het bevrijdt de dingen van hun beperking ding te zijn.

De wijsgeer Kant heeft in een verbijsterende analyse van het denken (Kritik der reinen Vernunft) een omwenteling in de westerse filosofie teweeg gebracht. De begrenzings van het denken worden onderzocht; de oude metafysika krijgt een zware klap toebedeeld. Maar daarmee is het einde van de metafysika niet bepaald — al dacht hij dat, en velen met hem. Het denken wordt gezuiverd, en het redelijk bewustworden van het bovenzinnelijke lijkt een kontradiktie, een onmogelijkheid; spekulatie omtrent het wezenlijke en het geestelijke fundament der dingen wordt als fictie beschouwd. Toch blijkt 's mens innerlijke, metafysische drang naar de verbondenheid met het onzichtbare Zijn onuitblusbaar. En ook de moderne kritici, die de zinloosheid van de metafysika denken te bewijzen en deze verheven scheppingen van de geest in het ongenueanceerde hokje van fantasie en subjektiviteit willen drijven, kunnen de geboorte van het inzicht in het ongrijpbare niet weerhouden. Want waar het metafysisch inzicht leeft, daar bewijst het zijn zinvolheid zelf! Daar blijkt dat bovengenoemde kritici ervan uitgegaan zijn, dat het denken slechts zinvol is als 't geklonken is aan de zintuiglijke ervaring — opzichzelf een (onjuiste) metafysische veronderstelling.

Kant erkent naast het empirische en het logische denken ook de zinvolheid van het denken dat zich van zichzelf bewustwordt (de kenleer), maar de weg naar metafysische bewustwording is afgesloten. Kennis is waar als het gebaseerd is op ervaring of als het een in zichzelf evident, redelijk oordeel is. Dat is juist, maar daarmee is de onmogelijkheid van metafysisch denken niet bewezen, integendeel; Kant, en bijna de gehele westerse filosofie die op hem volgt, ziet het bestaan van de bovenzinnelijke "ervaring", de onmiddellijke beleving van het zijn en éénzijn der dingen, en de waarheid van het scheppende denken dat zich op deze inhoudsvolle beleving baseert, over het hoofd.

De metafysika bewijst zichzelf en begrijpt zijn zinvolheid dus in het metafysische denken zelve. Daarmee is niet gezegd, dat deze reflectie zou bestaan uit het gekonstrueer van abstracte bouwwerken en systemen. Loutere konstruktie, louter denken over het bovenzinnelijke is zinledig — dat toont de moderne filosofie (en Kant in het bijzonder) uitgebreid aan, want dát soort spekulatie beschouwt ze als "de metafysika" en verwerpt ze. Metafysika die z'n naam verdient is gevoed door innerlijke beleving, in de eenwording met het onstoffelijke zijn. En daarmee komen we op een essentiële punt van het betoog: Het denken is niet beperkt tot de verworping, synthese en analyse van zintuiglijke ervaringsinhouden, en de logische analyse — m.a.w. het objektiverende moment van het denken is niet zijn beperking. En: het denken overwint zijn begrenzings niet door abstracte konstrukties van een bovenzinnelijke werkelijkheid; want zo'n ge- of bedachte werkelijkheid vindt uiteindelijk zijn fundament in zintuiglijke, ruimtelijke voorstellingen, is dus niet bovenzinnelijk, en bestaat in het geheel niet. De metafysische werkelijkheid is niet een wereld van abstracte en ideële entiteiten, die leven in de innerlijke voorstellingswereld; de transcendente werkelijkheid transcendeert óók de bouwwerken van de voorstelling (-wat niet wil zeggen dat de verbeelding niet een waardevol instrument in de bewustwording van het metafysische zijn is). Al het voorgestelde, geobjektiveerde en abstracte wordt in de levende ervaring van het objektloze zijn overwonnen. Toch blijft ook het hogere denken een moment van abstraktie en objektivatie inhouden; dat is wezenlijk aan het denken. Maar het loutere denken, dat afstand van de werkelijkheid neemt door het tot objekt te maken, wordt overwonnen in de dialektiek van het metafysisch begrijpen en de direkte beleving; want de beleving is een één zijn: de verstandelijk geprojekteerde afstand is opgeheven, het subjekt is één met het objekt, ofwel, het objektloze zijn, dat deze eenheid is — het wezen en de bestaansoorzaak van het objektieve — wordt bewust gegrepen. En ook het puur abstracte en algemene wordt in deze scheppende éénwording opgelost: het metafysische Begrip leeft en drukt een uniek zijn uit. Evenmin is déze dialektiek

slechts verstandelijk; in het bewuste éénzijn heft de begripsmatige dialektiek en synthese van gesteld en tegengesteld objekt zichzelf op.

Tot zover enige opmerkingen over de mogelijkheden van het denken zelf.

Het blijkt dat de ware metafysika altijd geboren wordt uit de geestelijke Relatie met het boven-empirische. De "hogere werkelijkheid" is geen wereld van gefixeerde, algemene objektten tegenover mij; het is de levende, scheppende en zich steeds weer vernieuwende stroom van het machtige Zijn "in" mij, d.w.z. waar m'n gewoonlijk verborgen zelf een eenheid mee is en die in de openheid, de durf en het vertrouwen van de "onnatuurlijke", de niet op zelfbescherming gerichte spirituele inspiratie tot het bewustzijn doordringt.

Het is deze Relatie — die de mens in het huwelijk van woord en éénzijn bewust doet worden van de diepere werkelijkheid waaraan hij deelachtig is —, die een wezenlijk moment van de metafysische werkelijkheid is. Eenheid is de lichtende punt waarom de metafysika heencirkelt. De mens is in wezen betrokken op het aldoordringende één zijn: op de verborgen krachten van moeder Natuur, op de creatieve activiteit van het Leven, en op het goddelijke bewustzijn van de Geest — het enige Zijn, één met de stille oceaan van het Niet, en op weg naar volkomen bewustwording en harmonie in de mens. In dit Bewustzijn is er de innerlijke eenheid van mikro- en makro-kosmos:

waarin ik mezelf niet langer tegenover een wereld gevoel. De subjekt-objekt tegenstelling blijkt een fictie van het verstand; vol respect ervaart de innerlijke mens, bevrijd van de uiterlijke gerichtheid van het beperkte bewustzijn, zichzelf als geestelijke monade, één met de zelfstandige beweging van het Leven en de lichtende stroom van onbegrensd Bewustzijn. Deze eenheid is de bron van bevrijdende rust, van diepe ervaring en van scheppende inspiratie.

Niet alleen de eenheid met wereld en medemens — een "horizontaal" éénzijn* — wordt Begrip; eveneens wordt het "vertikaal" instromende licht van de hogere waarheid** en het innerlijk vuur, met de duisternis van de subjektieve hel en nietigheid, bewust:

en in deze Ver-beelding van het kruis spreekt de "opdracht" om de ontvangen waarheid in liefde aan de medemens over te dragen.

Centraal staat dus het Inzicht in de eenheid. Dit is geen waarneembare, letterlijke eenheid, zoals bijv. de lichamelijke mens gezien wordt als een totaliteit van cellen en organen. En evenmin is het de eenheid in puur abstracte zin, als objekt van logische en wiskundige reflecties.

De metafysische eenheid kan geen objekt zijn voor het verstandelijke denken, want ook het menselijk bewustzijn heeft deel aan dit éénzijn; het is levende eenheid, die in de onmid-

* je treedt als het ware buiten jezelf, en beleeft en beschouwt je deelhebben aan het geheel; je gaat in het andere op.

** waarin je in de diepte van jezelf, door het masker van het schijnbare ik heen, de levende en spirituele bron van alle werkelijkheid ervaart.

dellijkheid van de beleving ontdekt wordt en in de rust van het hogere denken verwoord en begrepen wordt, zonder dat de verbondenheid ermee wordt prijsgegeven. Het metafysische Begrip is dus onbegrijpelijk voor het alledaagse denken, dat het slechts kan verstaan als ideëel objekt en als algemeenheid; pas in de konzentratie, eenwording en scheppingskracht van de Rede daagt z'n betekenis.

“Waarheid”, dat is deze eenwording van de rede met het zelf-overwonnen éénzijn; en “Werkelijkheid” is het nu bewustgeworden enige, aldoordringende en wordende Zijn. De westerse filosofie, op de geniale uitzonderingen na, heeft de grens van het transcendente nauwelijks overschreden, daar ze de beperking van het denken niet kon overwinnen: d.i. de natuurlijke neiging om de werkelijkheid tot geheel van objekten te vormen, om er zo de macht over te krijgen. De vrijheid en onuitputtelijke kracht van de Rede bleef een verborgen geheim.

In weinig woorden is gepoogd een klein stukje van de metafysische waarheid en werkelijkheid te ontsluiten — en zo'n poging is altijd beperkt, omdat de bewustwording een proces is, dat ieder zelf tot ontwikkeling moet brengen. In deze zelfontplooiing wordt duidelijk, dat het bovenzinnelijke geen statisch zijn is: geest is léven.

We hebben nu geen moeite meer om het direkte verband tussen metafysika enerzijds en de beoefening van meditatie en magie anderzijds in te zien. Mystiek en hogere magie, beiden op totaal verschillende wijze, zijn erop gericht het alledaagse bewustzijn te overwinnen en te verruimen; welnu óók de weg van de metafysika kan pas aanvangen als het verstandelijke en zintuiglijke bewustzijn wordt getranscendeerd. Metafysika is evenzeer een proces van zelfoverwinning, waarin de gewone persoonlijkheid plaats maakt voor een harmonie van de geest met het Zijn. In dit proces van zichzelf overwinnen — de “logische” voorwaarde voor het ontvangen van de levende Idee — is de beoefening van meditatie en hogere magie een grote hulp; want de meditatie leidt tot een beheersing van het denken en opent in de verworven konzentratie en rust van het innerlijk de bron van het belevende één zijn, terwijl de magie

in een gedegen wilstraining en beteugeling van het alledaagse ik een stroom van scheppingskracht in de mens doet ontwaken. Eens en temeer blijkt dat de metafysika geen intellektueel spel is, maar Mens-wording betekent.

De mystiek ontdekt in haar kontemplatieve vervloeiing het licht en de universaliteit van het Eén-Zijn, de spirituele magie wordt zich van de almacht van de scheppende Natuur bewust, en de metafysika begrijpt de “wet” en de “rede” die in de schepping en eenheid van dit geestelijke Principe verborgen ligt. Allen raken ze een aspekt van het mysterie, aspekten die niet los van elkaar te denken zijn, maar die elkaar in hun universele geldigheid doordringen.

In dit bewustzijn wordt de weg geopend naar de verwerkelijking van het Inzicht, in woord en daad, in wijsheid en liefde. Dat is de poort, waartoe de metafysika leidt: begrip van de “noodzaak” om zich te verenigen; éénzijn is de ervaring van vrijheid.

Uitgegaan van de verschillende paden van spirituele zelfbewustwording, zijn we weer teruggekomen op hun onderlinge verband. Want of we nu de weg van de meditatie of een esoterische scholing ondergaan, of de verhevenheid van de Rede ontdekken, het kernpunt is de zelfoverwinning en de bron van éénzijn. En dat betekent de verlossing van het kleine ego met zijn emotionele lijden en verstandelijke vlucht van het Werkelijke, en de ontsluiting van de menselijke geest met zijn scheppende vermogens van Verbeelding, Intuïtieve beleving en hoger Denken.

En dat betekent vooral de ontwikkeling van het eeuwigdurende en niet aan dimensies gebonden één zijn, waaraan de geestelijke monade deel heeft: de werkelijkheid van harmonie, onsterfelijk leven en geestelijk licht.

Het inzicht in dit zijn, het bewustzijn van het onbegrenste Bewustzijn, dat is de Vreugde van het filosoferen. Dit levende Woord is de zin van ons bestaan.

Jan Bor

het hart van het opperste inzicht

Aldus heb ik gehoord: Eens verbleef de Buddha in Rajagriha op de Gridhrakutaberg met een grote gemeente monniken en een grote menigte bodhisattva's. Bij die gelegenheid zat de Buddha in samâdhi (absorptie) verzonken en de edele bodhisattva Avalokiteshvara, het grote wezen mediteerde op de ondoorgroendelijke Prajna Paramita, het Opperste Inzicht. Toen sprak de eerwaarde Shariputra, beïnvloed door de Buddha's meditatie, als volgt tot de bodhisattva Avalokiteshvara, het grote wezen: Hoe moet men een oprecht man of vrouw instructie geven, die de Prajna Paramita wenst te ervaren?

De bodhisattva Avalokiteshvara, het grote wezen, antwoordde de eerwaarde Shariputra toen met de woorden: Shariputra, men moet een zoon of dochter die het Opperste Inzicht wenst te ervaren, als volgt onderwijzen: dat de vijf persoonlijkheidscomponenten van nature leeg zijn. Hoezo van nature leeg? Vorm is leegte, en leegte is vorm. Vorm verschilt niet van leegte en leegte, op zijn beurt, verschilt niet van vorm. Evenzo (de andere vier persoonlijkheidscomponenten:) gevoel, perceptie, voorstellingsvermogen en bewustzijn.

Evenzo zijn alle dingen van nature leeg, zonder kenmerken, ongeboren, niet ontstaan, niet tegengehouden, onbevlekt, niet vrij van vlekken, niet onvolledig, niet volledig. Daarom, Shariputra, is er in leegte geen vorm, geen gevoel, geen perceptie, geen voorstellingsvermogen, geen bewustzijn; geen zien, geen horen, geen reukzin, geen tastzin, geen lichaam, geen geest; geen vorm, geen klank, geen geur, geen smaak, niets tastbaars, geen dharma, geen object voor of essentie van het oog, de geest en van het geestelijk bewustzijn. Zo is er geen onwetendheid, geen tenietgaan van onwetendheid, geen ouderdom en dood, geen tenietgaan van ouderdom en dood.

Er is geen lijden, geen ontstaan, geen ophouden en geen weg. Er is geen weten, geen bereiken en geen streven. Daarom, Shariputra, is er geen "bereiken" en geen "niet bereiken". Hij die steunt op het Opperste Inzicht en erin verblijft, eraan verknocht is, en niet van zijn stuk te brengen is, transcendeert de kringloop van het bestaan en bereikt nirvâna.

Zelfs de volledig verlichte Buddha's die het proces doorgemaakt hebben, hebben de volmaakte, volledige verlichting bereikt door te steunen op het Opperste Inzicht. Daarom is het van belang de mantra van het Opperste Inzicht te kennen, deze mantra der kennis, de sublieme mantra, de mantra die gelijk is en toch niet gelijk is, de mantra die alle leed doet bedaren, de mantra waarvan de werking perfect is en nooit tevergeefs, aangezien hij gepaard gaat met het Opperste Inzicht. Aldus: gate- paragate- parasamgate- bodhisvaha: gegaan- gegaan- getranscendeerd- volledig getranscendeerd- geprezen zij het ontwakende. Aldus, Shariputra, moet een bodhisattva, een groot wezen, instructie geven in het Opperste Inzicht.

Op dat ogenblik stond de Buddha op uit zijn samâdhi en preeste de bodhisattva Avalokiteshvara: Bravo, bravo! , jij hebt dit Opperste Inzicht onderwezen ten volle tevredenheid van alle tathagatas, arhats en volledig verlichten. Aldus sprak de Buddha. De Bodhisattva Avalokiteshvara, het grote wezen, was zeer verheugd, en alle monniken, bodhisattva's, grote wezens, evenals de volledige schare van goden, mensen, demonen en engelen, verblijdden zich toen ze het woord van de Buddha gehoord hadden.

Prajnaparamitahridayasutra
(de sutra die is: het hart van het Opperste Inzicht)

de kinderen van de zon ☉
en de kinderen van de maan ☾

In de tijdperken van openbaring manifesteren zich de krachten van de zon als het streven naar de geest en de krachten van de maan als het wiegen op ijle dromen van vergetelheid. Zij zijn als stroom en tegenstroom in de mensen, al eeuwen lang. Nu ontwaken zij weer, aanvankelijk als één beweging, maar steeds meer als tegenstelling.

Zij zullen weer strijden, waarheid en inzicht tegenover de roes van het kollektief onbewuste dat zich handhaaft met macht en geweld.